

Настека Тетяна Миколаївна,

кандидат біологічних наук, доцент,

кафедра біології природничого факультету,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,

м. Київ, Україна

nasteka112@gmail.com

Орлова Ольга Володимирівна,

викладач біології та екології, вчитель вищої категорії,

Фаховий коледж інженерії, управління та землевпорядкування

Державного некомерційного підприємства

«Державний університет «Київський авіаційний інститут»,

м. Київ, Україна

olha.orlova@kitu.nau.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ПРИ ОНЛАЙН НАВЧАННІ

***Анотація.** В статті розкрито особливості проведення лекційних занять при онлайн-навчанні та зазначено пошук можливостей щодо поліпшення викладення лекційного матеріалу в режимі онлайн .*

***Ключові слова:** онлайн-лекція, методичний прийом, онлайн-навчання.*

***Annotation.** The article reveals the features of conducting lecture sessions in online learning and highlights the search for opportunities to improve the delivery of lecture material in an online format.*

***Key words:** online lecture, methodological technique, online learning.*

Вступ. Українська освітня система опинилася в умовах, при яких педагогам доводиться змінювати підхід до форм і методів навчання. Початок змінам у формі навчання поклав карантин, викликаний пандемією COVID-19.

Учні, студенти та педагоги пристосовувались до умов обмеженого спілкування, обирали інтернет сервіси (Google Meet, Zoom), вчилися працювати в онлайн режимі. Форма онлайн навчання увійшла в систему і педагогічна спільнота активно обговорювала доцільність її впровадження в освітній процес студентів по завершенню пандемії.

Проте, життя внесло своє корегування. І після повномасштабного воєнного вторгнення ворога в нашу країну онлайн навчання на тривалий час стало єдиною можливою формою освітнього процесу в областях, що зазнавали ракетних ударів. Поступово школи, коледжі та вузи пристосувалися до роботи у воєнний час, перейшовши на змішану форму навчання, поєднуючи заняття у аудиторіях чи класах з онлайн навчанням та інтерактивними технологіями.

Мета статті – розкрити власний досвід впровадження форм зворотного зв'язку з аудиторією під час проведення онлайн-лекції.

Результати дослідження. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти читання лекцій онлайн розглянуто в працях різних учених, зокрема і О.В. Брюховецька [1], О.В. Єгорова [2].

Сутність дистанційного навчання згідно нормативно-правових актів України, проблематику щодо змісту даного поняття та поняття онлайн освіти висвітлено в сучасному науковому дослідженні Л.А. Лахтіонової [3].

Переваги онлайн-навчання – легкість демонстрації презентацій та відео, проведення онлайн-тестування тощо, але має і вади. Як суто технічні – проблеми зі зв'язком, так і принципові – брак контакту вчителя з учнями – і візуального, і емоційного. Онлайн-навчання передбачає взаємодію в реальному часі з викладачем та іншими студентами.

Як зазначає в своїй статті О.В. Єгорова, обов'язковими умовами проведення онлайн-лекції є наявність:

- 1) сучасної комп'ютерної техніки, обладнаної потужною вебкамерою (для слухача достатньо смартфона);
- 2) приміщення, де можна без сторонніх перешкод брати участь у занятті;

3) надійного, високошвидкісного Інтернету як у викладача, так і у студента [2].

Слід зазначити, що на форму проведення таких лекцій впливає ряд суб'єктивних і об'єктивних факторів [1; 2].

В першу чергу, - це технічне забезпечення. Не всі студенти мають ПК чи ноутбуки з хорошими вебкамерами і використовують мобільні телефони. З мобільного телефону працювати можна, але дуже не зручно, повільно і значно з гіршим впливом на зір та нервову систему користувача.

Друга причина – це інтернет. Інколи він повільний, чи періодично зникає покриття або, і взагалі, втрачається електропостачання.

І ще один важливий фактор – це наявність вільної кімнати чи, принаймі, співмешканці, які зберігають тишу і не втручаються у навчання.

Також важливою є готовність студентів до сприймання лекції. Першокурсники рідко розуміють, що лекція - це не диктант, і викладач доносить новий матеріал, а не задиктовує. Занотовувати лекцію їм ще потрібно вчитись. В умовах онлайн викласти конструктивно матеріал лекції складно – більшість першокурсників або постійно просять повторити сказане, що саме по собі псує хід лекції, або взагалі втрачають інтерес до матеріалу, оскільки нічого не встигають записувати.

Для того, щоб уникнути зазначених проблем ми відновили забуті опорні конспекти. Під опорним конспектом слід розуміти сукупність опорних сигналів, знаків, символів, стисле словесно- графічне зображення необхідної інформації, що служить достатньою опорою, орієнтиром для отримання і засвоєння учнями певних знань, як правило, з однієї теми, розділу чи курсу. Але це, в першу чергу, результат величезної роботи вчителя. На сторінці опорного конспекту подано ключові фрази, окремі слова, математичні викладки, цифри, які треба запам'ятати, необхідні для розповіді малюнки, графіки. Розташування матеріалу, структура, стрілки, кольори - усе строго продумано і є основою для відповіді, алгоритмом міркування. Головна мета застосування опорних конспектів - викласти матеріал так, щоб на основі

логічних зв'язків досліджуваний матеріал (теми, розділу, модуля) став доступним, зрозумілим, віддрукувався в довгостроковій пам'яті [4; 5].

Студенти на корпоративну пошту отримують електронний опорний конспект лекції та презентацію. На онлайн занятті викладач веде лекцію, доповнюючи її презентацією, і вказує, яку частину матеріалу потрібно виділити кольором. Такий підхід дозволяє зберегти час, який мав би витрачатись на записування, і, разом з тим, робить студента активним учасником навчального процесу.

Здобувачі освіти, які не мають ПК, мають можливість отримати роздрукований конспект і виконувати завдання на паперовому варіанті.

Оскільки ми заощадили час на записуванні лекції, його витрачаємо на активне засвоєння матеріалу.

Для кращого запам'ятовування лекції використовуємо методичний прийом «естафета питань». Суть його в тому, що, використовуючи матеріал опорного конспекту, студент задає групі питання і за це отримує 1 бал. Той, хто відповідає на питання, теж отримує 1 бал і має право задавати наступне питання. Якщо відповіді на питання ніхто з групи не дав, відповідає той студент, хто задавав це питання. Студенти мають право користуватись опорним конспектом і, якщо дозволяє час, повторювати питання. Головна мета цього прийому не перевірка, а засвоєння матеріалу.

В процесі естафети викладач корегує роботу студентів та, в разі потреби, доповнює відповіді.

Переважна більшість студентів цей метод сприймає із захопленням, оскільки може не лише закріпити матеріал, а й набрати бали до загального рейтингу. Проте, завжди знаходяться люди, що не приймають участі у естафеті. Причини можуть бути різні - настрій, темперамент, самопочуття, умови побуту тощо. Таким студентам пропонується виконання індивідуальних завдань з використанням опорного конспекту. Це можуть бути кросворди, малюнки, таблиці, які студенти виконують і надсилають на пошту викладачеві. За виконання цієї роботи вони теж отримують бали.

Висновки. Загалом на зворотній зв'язок із групою відводиться третина академічної години. Звичайно методичний прийом не досконалий, але здобувачі освіти, що працювали з його застосуванням у підсумку виявили більший відсоток вірних відповідей ніж ті, що навчалися за класичною формою лекції. Важливе значення для забезпечення ефективної онлайн лекції має організаторська майстерність учителя, вміння забезпечувати постійний зворотній зв'язок з аудиторією для підтримання уваги.

Список використаних джерел

1. Брюховецька О. В. Інноваційний формат університетської лекції в сучасному освітньому процесі. *Післядипломна освіта в Україні*. 2012. № 2. С. 50–54.
2. Єгорова О. В. Особливості читання лекцій онлайн. *Освітня аналітика України*. 2021. № 2 (13) С. 70-81.
3. Лахтіонова Л. Дистанційне навчання: сутність та проблеми. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти*. 2024. № 4. С. 318–343. <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.18914>
4. Виштакалюк Н.А. Застосування опорних конспектів як засіб активізації навчальної діяльності професійно-прикладні дидактики *Міжнародний науковий журнал*. Випуск 1. 2016. С. 35-40.
5. Калошин В.Ф., Гоменюк Д.В., Сушенцева Л.Л. Методика Шаталова В.Ф.: сутність, здобутки, перспективи: Методичний посібник. Київ : 2008. 44 с.